

Litteratur

Jan Freese, Lars Lidberg & Jonas Thorén: Rättspsykiatri. Aldus, Stockholm 1973. 225 s.

For et grænseområde som retspsykiatri mellem psykiatri, hvor der sker meget, og jura, hvor der også sker adskilligt, vil der til stadighed bestå et behov for en så ajourført orientering som mulig.

En svensk retspsykiatri, forfattet af juristerne Freese og Thorén og retspsykiateren Lidberg, må derfor hilses velkommen. Den præsenteres som en lærebog, men i forordet udtrykkes desuden forhåbninger om, at bogen vil kunne udvide og uddybe den ind imellem på saglige argumenter manglende, standende debat om retspsykiatrien.

Man kan da også finde, hvor mange retspsykiatriske „utlåtanden“ der foretages, og hvor mange der af domstolene gennem socialstyrelsen overleveres „til slutten psykiatrisk vård“, desuden antallet af „små sinnesundersökningar“ og hvor mange, der tages ind på „sjukhus för psykiatrisk vård“ mod tiltalefrafald etc. Antallet af tvangsindlæggelser refereres også. Forskellige relevante baggrundstal som det samlede antal anmeldte lovovertrædelser, det årlige antal domme til fængsel og tilsyn, det samlede antal indlæggelser i psykiatriske hospitaler er ligeledes at finde, ligesom udviklingen i disse tal. Man har i høj grad kunnet bygge på forskelligt udrednings- og forskningsarbejde, bl. a. iværksat efter forslag i forskellige udvalg.

„Väntetiderna: rättspsykiatriens dilemma“ får et selvstændigt kapitel med dokumentation for hver enkelt retspsykiatrisk institutions ekspeditionstid af retspsykiatriske undersøgelser i 1971. Det konstateres også, at det gennem årene snarere har været undtagelsen end reglen, at undersøgelserne har kunnet gennemføres på de lovbefalede 6 uger. Anden kritik, der har været fremført mod retspsykiatrien, omtales i øvrigt ret sporadisk eller slet ikke.

Selv udtrykker forfatterne ikke megen kritik og har kun få reformforslag. Man kunne få det indtryk, at de mener, at kritikken må eller i alt fald burde forstumme, når man fik præsenteret udviklingen af den på så mange måder imponerende og så ambitiøse svenske retspsykiatri og af den også på så mange måder impressive svenske kriminalvård. Tilmed forskes der så. Efter at den mangeårige retspsykiatriske forskningstradition er berørt, redegøres der for en række aktuelle forskningsprojekter, iværksat bl. a. i nogle af de aktuelle kommissioner, og der præsenteres forskellige resultater herfra. — Rekrutteringsvanskelighederne såvel for det retspsykiatriske undersøgelsesvæsen som for psykiatere til kriminalvården nævnes med resignation.

Er retspsykiatrien da overdimensioneret? At der ikke undersøges for mange, vil de fleste vel finde dokumenteret alene ved, at der ved de retspsykiatriske undersøgelser diagnosticeres sindssygdom i 13—20 % af tilfældene og åndssvaghed i 2—7 %, foruden, at der i 1/3 af til-

fældene findes anden psykisk abnormitet af så dybtgående natur, at den må „jämställds“ med sindssygdом. Og der er vist ingen kompetent, der vil hævde, at der ikke er et stort udækket behov for psykiatrisk indsats på sanktionsstadiet (noget andet er så, at det kan diskuteres på hvilke måder denne indsats skal foregå).

I betragtning af, at bogen netop tilstræber at være en orienterende, ikke debatterende redegørelse, er det måske forkert, at jeg har trukket nogle af de dominerende debatpunkter frem. Lad os da konstatere, at den første halvdel af bogen former sig som en redegørelse for lovgivningen vedrørende de psykisk abnorme, for socialstyrelsens funktioner på disse områder, for retslægerrådet og det retspsykiatriske undersøgelsesapparat samt store og små mentalundersøgelser. Der er også afsnit om det psykiatriske sygehusvæsen og om kriminalvården. Der er her mange værdifulde oplysninger, også af statistisk og administrativ art. — Den sidste halvdel udgøres hovedsagelig af en række afsnit om de vigtigste psykiatriske lidelser, endvidere omtales bl. a. seksualforbrydelser, abort, sterilisation m. m.

Som det vil være fremgået er der i bogen megen nyttig orientering at hente. Af mere kritiske bemærkninger kan anføres, at jeg savner en vis åbenhed overfor nyere sociologisk-kriminologiske tankegange, herunder ikke mindst foruroligelse over konsekvenserne for retspsykiatriske tankegange af fundene omkring skjult kriminalitet. Formelt må anføres, at værket skæmmes noget, specielt i sidste halvdel, af mangelfuld gennemarbejdning, bl. a. af en jævnlig noget desorienterende opdeling af stoffet, af en række ubestemte litteraturhenvisninger (en dansk undersøgelse etc.) og af, at adskillige referencer ikke er anført i litteraturlisten. WHO-klassifikationens opdeling af åndssvaghed gives forkert.

Disse skønhedsfejl bør rettes i næste udgave, som der sikkert hurtigt vil blive brug for.

Bent Borup Svendsen

Gabriel Langfeldt: Sjalusisøyken. H. Aschehoug & Co. Oslo 1972. 80 s.

Bogen giver en populær fremstilling af symptomet: jalousi. Forfatteren har tidligere givet mere videnskabeligt prægede redegørelser for dette emne. Teksten er krydret med en række sygehistorier, og adskillige af disse er forsynede med oplysninger om resultatet af efterundersøgelse.

Begrebet jalousi er her taget i ganske vid forstand: forhold mellem børn, mellem børn og forældre og især svigerforældre. Der skildres en række klassiske tilfælde af jalousi, herunder også af alkoholbetinget jalousi og af jalousi, der udløser alkoholmisbrug.

En del af materialet stammer fra retspsykiatriske undersøgelser. I nogle af disse tilfælde har de psykotisk betingede beskyldninger været meget groteske.

Bogen er let læst og vil være af værdi i den almindelige oplysning om grundlaget for afvigende adfærd og de sædvanligvis anvendte foranstaltninger. For retsvæsenets personalekreds indeholder den næppe noget nyt.

Georg K. Stürup

Per Nyhus: Asocial og kriminell atferd hos barn og ungdom. Universitetsforlaget, Oslo 1972. 172 s.

Endnu en god bog fra det norske universitetsforlags serie af billige bøger. Det nødvendige samarbejde mellem psykologer, psykiatere, sociologer og pædagoger understreges.

Familiens betydning for barnets socialiseringsproces og for udviklingen af sociopati gennemgås detaljeret på psykoanalytisk basis. De forskellige sociologiske teorier, som de især er udviklet i USA, trækkes ligeledes op.

Holdningen overfor behandlingsforsøg er ret optimistisk, selvom man endnu ikke kan henvise til veldokumenterede og sikre resultater. Vor indsigt i årsagssammenhæng giver ikke grundlag for nogen defeatisme.

Tendensen er rettet imod en behandlingsorganisation, der ikke er for centraliseret, men dog så stærk og rummelig, at man ikke føler det nødvendigt at udelukke nogen af de børn og unge, som måske trænger mest til behandling. Som særlige eksempler kan nævnes de psykotiske og alkohol- og narkotikamisbrugere.

Det understreges, at institutionsbehandling *alene* som hidtil praktiseret ikke har vist sig af værdi, og at der er tilfælde, som uden den støtte og hjælp, som en lukket institution kan give, bliver et let bytte for destruktive kræfter i dem selv og i omgivelserne (s. 147 ff).

Der opstilles en række idealkrav til forsøgsvirksomhed med indbygget forskningsmæssig kontrol. Det er utvivlsomt vigtigt at opstille en klar teoretisk model, især hvis man viser sig i stand til at følge den uden at klippe både hæl og alle tæerne.

Afsnittene om behandlingsoplæg og forslag til organisation virker meget nøgterne. Man fristes faktisk til at råde læserne til først at læse disse to sidste afsnit. Dermed opnås en øget appetit på og skærpet kritik overfor de første otte mere teoretiske og idealprægede afsnit.

Georg K. Stürup

Günther Kaiser & Thomas Würtenberger (ed.): Criminological Research Trends in Western Germany. Springer Verlag, Berlin-Heidelberg-New York 1972. 178 s.

Siden afslutningen af den anden verdenskrig har skandinavisk kriminologi været overvejende anglo-amerikansk orienteret. Derfor må det hilses med glæde, at der nu byder sig en bekvem lejlighed til at

stifte bekendtskab med den kriminologiske forskning i Forbundsrepublikken Tyskland.

To professorer ved universitetet i Freiburg i B., Günther Kaiser og Thomas Würtenberger, har taget initiativet til det foreliggende samlewerk: *Criminological Research Trends in Western Germany*, ligesom de også i fællesskab har redigeret det.

Herudover har Th. Würtenberger skrevet det indledende afsnit i første hovedafsnit: *General Trends Concerning Scientific Research in Criminology*. I sin artikel "The Present State of Scientific Research in Criminology" giver prof. Würtenberger en knap og koncis oversigt over afsluttede og igangværende forskningsprojekter ved universiteterne i Berlin, Bielefeld, Erlangen-Nürnberg, Frankfurt a. M., Freiburg i. B., Giessen, Göttingen, Hamburg, Heidelberg, Kiel, Mainz, Marburg, München, Münster, Regensburg, Saarbrücken og Tübingen. (Ved alle disse universiteter er der dog ikke oprettet selvstændige kriminologiske institutter, og kun lederne af de kriminologiske institutter i Heidelberg, Tübingen og Saarbrücken er ansatte til udelukkende at varetage faget kriminologi). Opremsningen af disse forskningsprojekter tjener bl. a. til, at læseren får revideret den opfattelse "that criminology in the German-speaking world is still largely biologically oriented".

At det langtfra forholder sig således fremgår også af andet hovedafsnit: *Probation Research* med tre artikler bl. a. om prædiktions- og effektivitetsforskning.

Tredje og fjerde hovedafsnit omhandler henholdsvis *Problems of Methodology* og *Research in Progress*. Bag den sidste, lidet gennemsigtige, titel skjuler sig en artikel af Heidelberg-psykologen Rainer Leisner om psykoterapi i tyske straffeanstalter.

Af de ni artikler i hovedafsnittene 1-4 — der tilsammen udgør det vesttyske bidrag til den sjette internationale kriminologi-kongres i Madrid (1970) — kunne der måske være grund til særskilt at fremhæve de to, hvori der anstilles principielle overvejelser vedrørende forholdet mellem empirisk forskning på den ene side og henholdsvis kriminalpolitik og kriminologiundervisning på den anden side. G. Kaiser behandler "The Relationship between Scientific Research and Criminal Policy", og Hans-Jürgen Kerner (Institut für Kriminologie, Tübingen) beskæftiger sig med „The Relationship between Scientific Research and Teaching in Criminology".

Bogen afsluttes med et femte hovedafsnit: *Criminological Bibliography*, der indeholder en fortegnelse over bøger om kriminologi, som er udkommet i årene 1965-1970 i de tysktalende lande (det vil i denne forbindelse sige Den tyske demokratiske republik, Forbundsrepublikken Tyskland, Svejts og Østrig). Og alene i sidste hovedafsnit finder man så megen nyttig information, at bogen kan anbefales til skandinaviske kriminologers bevågenhed.

Sv. Gram Jensen

J. Lundevall: Rettsmedisin. Universitetsforlaget, Oslo, 1973, 209 s.

J. Lundevall er professor i retsmedicin ved universitetet i Oslo. 3. udgave af hans lærebog i faget foreligger nu med udvidet tekst, flere illustrationer og et ajourført lovstof (norsk) af medicinsk interesse. Bogen er beregnet til brug ved undervisningen af medicinske studenter, og fremstillingen tager væsentligt sigte på praktiserende lægers behov.

Retsmedicinen er læren om medicinens anvendelse i retsvæsenets tjeneste. Faget er et af medicinens ældste og omfatter i videste forstand alle specialer. Det er ønskeligt, at læger i almindelighed erhverver sig et vist kendskab til retsmedicinsk tankegang og teknik, herunder også til juridisk tankegang og problematik. På den anden side er det også ønskeligt, at politifolk, jurister og andre med tilknytning til retsvæsenet erhverver sig en vis indsigt i lægelige forhold, sprogbrug m. v. til selvstændig vurdering af lægelige erklæringer og sagkyndige udtalelser.

Den foreliggende bog er velegnet til begge dele. Den giver en udmærket oversigt over retsmedicinen i snævrere forstand. Af det mere juridisk prægede stof findes foruden en gennemgang af love og retsforhold af særlig interesse for norske læger udmærkede afsnit om lægers rettigheder og pligter samt lægers og sygehuses retlige ansvar. Disse afsnit er også af interesse for andre end norske læger. Yderligere afsluttes bogen med et udmærket afsnit om årsag og virkning fra juridisk synsvinkel af K. Selmer, som er professor i forsikringsret ved universitetet i Oslo. Det er fortrinligt, at Lundevall har optaget dette afsnit i sin bog, idet det er af stor betydning, som han selv skriver, at læger har en vis forståelse for, hvorledes jurister vurderer lægeerklæringer og medicinske årsagsforhold.

Den traditionelle retsmedicin gennemgås med omtale af dødstegn, ligsyn, døds måder m. v. Derefter findes afsnit om forskellige læsionstyper, og der er især omfattende kapitler om skudlæsioner og trafikulykker. Denne del af bogen må antages at være af særlig interesse for ikke-læger, som ønsker at få en vis orientering om lægelige forhold, der ofte omhandles i lægelige erklæringer til brug for retsvæsenet. Endvidere omtales de særlige retsmedicinske undersøgelser af levende personer. Yderligere findes en kort litteraturliste med henvisning til andre lærebøger i faget og vigtigere originalarbejder. Retspsykiatrien er som i Danmark udskilt som et særligt fag og omhandles ikke i bogen.

Bogen er overskuelig og let læst. For medicinske studenter og læger er den et udmærket supplement til den danske lærebog i retsmedicin, som jo omfatter det relevante danske lovstof. Den kan imidlertid også anbefales til ikke-læger, som har behov for et vist kendskab til disse særlige lægelige forhold, og sammen med den danske lærebog vil den utvivlsomt være til nytte på politikontorer, hos advokater o. lign.

J. P. Hart Hansen

Arne Trankell: *Der Realitätsgehalt von Zeugenaussagen*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1971.

Arne Trankell: *Reliability of Evidence*. Beckmans, Stockholm 1972.

Arne Trankell, professor i pædagogisk psykologi ved Stockholms universitet siden 1957, er nok den i nyere tid, der har leveret de vægtigste bidrag til udviklingen af vidnepsykologien som anvendt viden-skab. Men indtil for nylig har denne indsats stort set været ukendt uden for Skandinavien, fordi hans arbejder — bortset fra et par artikler — kun har foreligget på svensk. Nu er væsentlige dele af hans værk kommet på tysk og engelsk. Disse udgaver er begge baseret på Trankells lærebog for vidnepsykologer, *Vittnespsykologiens arbetsmetoder* fra 1963, men suppleret med udførlige redegørelser for et par vidne-psykologiske eksperimenter (tidligere omtalt i *Magi och förnuft i män-niskobedömning* fra 1962) og gennemgang af nogle sager fra den vidnepsykologiske praksis.

Det må hilses med glæde, at der nu fra Trankells kyndige hånd foreligger et så hårdt tiltrængt bidrag til den meget sparsomme internationale litteratur om moderne vidnepsykologi.

Berl Kutchinsky